

תוכן עניינים

1	טיפים להתנהגויות אפקטיביות של מורים להתמודדות עם קשיי סמכות מורית וניהול כיתה
1	1. התנהגויות לא רצויות של תלמידים – המקשות על עבודת ההוראה
2	2. טיפים להתנהגויות אפקטיביות של מורים – להתמודדות עם התנהגויות לא רצויות של תלמידים
6	מקורות מידע:

טיפים להתנהגויות אפקטיביות של מורים להתמודדות עם קשיי סמכות מורית וניהול כיתה

מורים חייבים מצד אחד להטמיע את הכללים/נורמות של המסגרת הבית ספרית, אבל מצד שני עליהם להבין שעבור חלק מהתלמידים מסגרת בית הספר יכולה להיות מקום מאוד מלחיץ ומתסכל, וודאי אחרי שנה וחצי של למידה בזום או בקפסולות, ולכן עליו להקשיב ולנסות לברר מהן מצוקות התלמיד. כדי להשיג למידה משמעותית על התלמיד להגיע מוכן ללמידה טכנית ורגשית, שתהיה לו פניות והתכוונות ללמידה. מאידך, כדי לשמר את ההתכוונות ללמידה תפקידנו כמורים לאפשר לתלמידים למצוא ולפתח את החוזקות והכוחות שלהם, להתאמן על יכולות שונות, ולתת להן ביטוי בהווה של הכיתה.

1. התנהגויות לא רצויות של תלמידים – המקשות על עבודת ההוראה

- תלמידים לא מתנהגים בצורה מכובדת למורה, מתחצפים, מביעים שפת גוף מזלזלת
- תלמידים מתקשים להתכנס ללמידה בתחילת השיעור, הם לא רגועים, מתנועעים, מפריעים, מציקים אחד לשני, לא פנויים ללמידה
- תלמידים מגיעים ללא הרגלי למידה האמורים לאפיין את שכבת הגיל
- תלמידים לא מביאים ציוד נדרש לבית הספר (ספרים, מחברות וכלי כתיבה)
- תלמידים מתקשים ללמוד במסגרת הכיתה הגדולה
- תלמידים לא מקשיבים להנחיות / מזלזלים בהנחיות
- תלמידים מפריעים באופן קבוע
- תלמיד מסוים מוביל את ההפרעות וחוסר שיתוף הפעולה של התלמידים
- תלמידים מתלוננים שמשעמם להם, או מבטאים זאת בשפת הגוף

- תלמידים לא מבצעים משימות
- תלמידים לא משתפים פעולה בלמידה בקבוצות
- תלמיד מסוים מעסיק את המורה כל הזמן: מפטפט, מאחר, שואל הרבה שאלות, מפריע - כדי למשוך תשומת לב מהתלמידים או מהמורה
- גם כשמענישים את התלמיד הוא ממשיך להעסיק את המורה בכל מיני הפרעות
- תלמיד מסוים פגוע וכועס על המורה בגלל שהמורה כל הזמן מעיר לו
- תלמיד מסוים שנכנס למהלך של מאבקי כוח עם המורה, עד חבלה בפעילות ופגיעה אישית במורה

2. טיפים להתנהגויות אפקטיביות של מורים – להתמודדות עם התנהגויות לא רצויות של תלמידים

א. התמודדות עם קשיי המורה במעגל יחסי מורה -כיתה

הקושי	התנהגויות שגויות של מורים	טיפים להתנהגויות אפקטיביות של מורים
תלמידים ללא הרגלי למידה, לא מקיימים את הכללים המאפשרים ניהול כיתה	מזכירים שוב ושוב את הרגלי הלמידה וכללי ההתנהגות, תוך כדי כעס והאשמת התלמידים על הצורך לחזור שוב על הכללים תוצאה: התלמידים מתעלמים מהמורה והמורה מיואש ומאבד מוטיבציה	1. שינוי גישה ונקודת מבט: מניחים שהתלמידים שכחו את הכללים אחרי הקורונה. לכן, קובעים את הכללים והגבולות מחדש ביחד עם התלמידים, כללים אופטימאליים שיאפשרו ניהול כיתה. מנסחים אותם באופן מפורש וגלוי על פוסטר ומדגישים את ההיגיון שעומד מאחורי כל כלל/נורמה. 2. תאום ציפיות לגבי הכללים: מציגים את הכללים בפני התלמידים וקובעים איתם מראש מהן הסנקציות במקרה של הפרת כלל, לדוגמא: ילד שמפריע למהלך התקין של השיעור, יצא מהכיתה למרחב אחר שיתואם עם הנהלת בית ספר ויקבל משימה להשלמת החומר. 3. "אוורור" מתחים: "להכניס אוורור" למצבי מתח בעזרת הומור, גיוון הוראה, למידה חוויתית, חלוקה לקבוצות למידה ולמרחבי למידה מגוונים, כמו בקפסולות שהכירו בתקופת הקורונה.
התלמידים מתקשים לעבור מההפסקה לרגיעה, מוטיבציה חיובית ומוכנות ללמידה	המורה מנסה להתחיל ללמד למרות האווירה הלא רגועה, מרים את הקול, מעיר לתלמידים שלא עוברים למצב למידה וכד'. תוצאה: השיעור מתחיל ב"רגל	1. קבלת פנים חיובית בכניסה: לקבל את פני התלמידים במאור פנים לפני הכניסה לשיעור, כשהם באים עם האנרגיות של ההפסקה ועוד לא מוכנים לשבת ולעבור למצב פניות למידה. המפגש לפני הכניסה יאפשר למורה להעביר את התלמידים לסמכות מורית בשיעור ולשליטה במצב. בכניסה המורה יאמר מה הולך לקרות בשיעור ובמיוחד בפתיחה, בעזרת הצהרות חיוביות (ללא מסרים שליליים) וישלב חיזוקים חיוביים לתלמידים נבחרים, או שיח חופשי בענייני היום.

2. תאום ציפיות לגבי מבנה השיעור: לתכנן מראש את מבנה השיעור, מבחינת נושאים, מטלות ולוח זמנים ולרשום את המבנה באופן ברור וממוקד על הלוח/ שקף מצגת. להקפיד להתנהל בהתאם למבנה שנרשם ולציין מדי פעם "היכן אנו נמצאים", כדי לסייע לתלמידים לשמור על פוקוס. תיאום ציפיות בין המורה לתלמידיו יהפוך להרגל ויסייע במיוחד לתלמידים עם הפרעות קשב וריכוז. 3. פתיחת השיעור בפעילות: להכין פעילות כניסה לשיעור ("כרטיס כניסה") שהנחיותיה יחו לתלמידים על הלוח/שקף או על השולחן ובעזרתן יתחילו מיד בפעילות. לתכנן פעילות לא קשה וחוויתית, שלא דורשת הסבר מקדים וניתן ישר להתחיל בפעילות עצמאית. (ראו באוגדן "ארגז הכלים לגישור על פערים" – בהיבט של ארגון הלמידה: כרטיס כניסה, KWL)	שמאל", התלמידים לא מכבדים את המורה ולא משתפים פעולה	
1. נטרול מטען רגשי ומעבר לפעולה: על המורה לעבור ממצב רגשי טעון לנקיטת פעולה מבלי להיות מושפע רגשית מהתרחישים שיקרו. 2. במקום ענישה כיתתית מיקוד בתלמידים המובילים: להימנע מענישה גורפת של כל הכיתה על הפרעה שגורמים תלמידים בודדים בעלי השפעה על שאר התלמידים. המלצה: לפעול מול התלמיד המוביל את ההתנהגות של קבוצת תלמידים או כל הכיתה. הבחירה בתלמיד המוביל אמורה להשפיע על שאר התלמידים - "אני לא רוצה להיות במקום שלו, אז אשתף פעולה". (כמו במצב בו כל המכוניות נוסעות מעל המהירות המותרת. האם השוטר יוריד את כולם מהכביש? לא, מספיק לעצור רכב אחד ולתת נקודות כדי שהשאר יורידו מהירות). הפעולה: בוחרים את התלמיד המוביל, ניגשים אליו ואומרים בקול רגוע ובטוח אבל בקול רם (שאר התלמידים ישתתקו ויקשיבו): "במקום שבו אתה יושב – אתה מפריע ולא מאפשר לאחרים ללמוד. יש לך אפשרות לעבור לשבת קרוב אלי, או לא להפריע ולשתף פעולה בלמידה... מה אתה בוחר?" (תמיד לתת בחירה כדי לעודד שליטה עצמית). 3. מימוש אזהרות: אם ההתנהגות חוזרת, לממש מיד את האזהרה, ולא לחזור שוב ושוב על האזהרות. תלמידים לומדים מהר שמדובר באזהרות סרק, שהמורה לא מתכוון לממש. לממש את האזהרה בקול רם שכולם ישמעו ולהוסיף עוד שלב: "אתה ממשיך להפריע, תעבור בבקשה, לשבת קרוב אלי ותישאר לשיחה איתי אחרי השיעור".	ניסיון להשליט שקט על כל הכיתה יחד: לצעוק: שקט! לפנות בשם ובקול רם לכל תלמיד שמפריע. לבקש: אני מכבד אתכם ומצפה שתכבדו אותי. לאיים איום סרק להוציא תלמיד אחר תלמיד מהכיתה. תוצאה: כל הניסיונות לא עוזרים. המורה מרגיש מתוסכל, מאבד את תחושת השליטה על הכיתה, מרגיש שהתלמידים מזלזלים בו	קושי לנהל כיתה: התלמידים רועשים, לא מקשיבים, לא נענים להוראות המורה

1. הנחיות ברורות: עם הכניסה לכיתה לתת לתלמידים הנחיות ברורות ופשוטות מה מצופה מהם לעשות, לעקוב מי מבצע, מי שלא מבצע אפשר להעבירו למקום קרוב יותר למורה כדי שיוכל לסייע לתלמיד בשקט ובאופן אישי. 2. משוב חיובי: לתת משובים חיוביים גלויים לתלמידים על ביצוע משימות ועמידה בכללים, מועילות או תרומה ייחודית ללמידה. משוב חיובי מביא לשינוי התנהגותי.	להסביר שוב ושוב את המשימות ולבקש שיתוף פעולה. תוצאה: המורה מתוסכל, לא מצליח לגייס את התלמידים ללמידה	קושי לגייס את התלמידים ללמידה, לקבל שיתוף פעולה בביצוע המשימות
1. עידוד במקום התנצלויות: מורים אלופים אינם חשים צורך להתנצל על התוכן שהם מלמדים, גם לא מאשימים גורמים חיצוניים ("הבחינה", "משרד החינוך") בהכללתם של תכנים מסוימים בחומר הלימוד. במקום להתנצל הם יעודדו את תלמידיהם: "החומר הזה נהדר כי הוא אתגר גדול": "ככל שתבינו את זה יותר טוב כך תיהנו יותר"; "המון אנשים מפחדים מהחומר הזה, אז אחרי שתבינו אותו תדעו יותר מרוב המבוגרים". 2. למידה משמעותית מבלי להוריד סטנדרטים: מורים אלופים אינם מנסים להפוך את החומר ל"נגיש" באמצעות דילול או באמצעות הורדת הסטנדרטים, אלא מוצאים דרכים לרתק את תלמידיהם גם כשהם מלמדים חומר שנראה משעמם או מסובך. תלמידים מגיבים היטב לאתגרים, וההתעקשות על ציפיות גבוהות מרימה את הציפיות שיש להם מעצמם. "יש פה כמה מילים שהן חדשות, אבל אחרי שתדעו אותן הכל ייראה יותר ברור"; "זה באמת מסובך, אבל אם רק תרצו אין הרבה דברים שלא תצליחו לעשות".	המורה מסביר את חשיבות הנושא ואת הציפיות שלו מתלמידיו, מתנצל ומסביר שהשיעור חשוב כדי להמשיך לנושא הבא, להצליח במיצב, או למבחן בינלאומי וכד'. תוצאה: העניין והמוטיבציה של התלמידים לא משתפרים	התלמידים מתלוננים או מראים בשפת הגוף שהשיעור או המשימה משעממים.

ב. התמודדות עם קשיי המורה במעגל יחסי מורה - תלמיד

נושא	התנהגויות שגויות של מורים	טיפים לתגובות מורים אפקטיביות המובילות להתנהגויות רצויות של תלמידים
תלמידים מסוימים מפריעים באופן קבוע לניהול הכיתה	מאבקי כוח עם כל הכיתה: כעסים, איומים, עונשים. תוצאה: כל אלו לא עוזרים ואולי אפילו מגבירים את הבעיה	1. שיחה אישית: הקשבה ונוכחות של המורה בסיטואציה יכולים לסייע. מזמנים את התלמיד שהפר כלל/חוק מיד לשיחה אישית, בה לא משדרים כעס ולא מאיימים, אלא מנסים לברר האם ההיגיון שעומד מאחורי הכלל ברור לתלמיד. מעבירים לו מסר שאנו מודאגים מכך שיש לו קושי לקיים את הכלל ומקווים שעכשיו כשברור לו מה ההיגיון הוא יתנהג לפי הכללים. 2. הפרדה בין העושה למעשה: משתדלים להפריד בין התלמיד למעשה: "אומנם איחרת וזה לא בסדר, אך אני מאוד שמחה שהגעת..." במקביל מנצלים את ההזדמנות ומנסים למצוא יחד עם התלמיד את נקודות החוזק שלו.

3. שיח בגישה אימונית: לנהל קודם דיאלוג עם ההורים ועם התלמיד ולהסכים על שיחה אחת לשבוע עם התלמיד בשיתוף ההורים. בשיחה לציין את ההתקדמות שחלה (גם אם היא מועטה), לחגוג הצלחות ולתכנן יחד את המהלך הבא, כולל הסכם לגבי ההתנהגות בשבוע הקרוב.		
1. במקום שאלות הצהרות ברורות: השאלות הללו מזמינות את התלמיד להביא או להמציא תירוצים. מה המורה ציפה? בתור התחלה הטיפ המוצע: להפוך כל שאלה להצהרה ולהוסיף לה הנחייה ברורה, כמו לדוגמא: - אתה מדבר בזמן שאני מסביר מה יש לעשות. אם קשה לך להקשיב אז תכתוב את ההנחיות בזמן שאני מסביר. - הגעת לכיתה בלי המחברת והספר. בינתיים תוציא דף, תסתכל בספר של חבר/שלי. להבהיר כי כדי להצליח בלמידה יש להביא את המחברת והספר. 2. שיחה אישית לביור והקשבה: אם לא עוזר, לברר בשיחה אישית מה קורה (אולי יש לו מטלות בבית שמקשות על הארגון או שיש לו קושי בהתארגנות). לתכנן עמו דרך שתסייע לו להיערך כהלכה וללוות את התהליך בהתחלה עד ליצירת הרגל.	שואלים שאלות רטוריות: מדוע אתה מדבר כשאתה מסביר? מדוע לא הבאת את המחברת? איך אתה רוצה להצליח במשימה אם אתה לא מרוכז בה? תוצאה: התלמיד מתכנס, ממציא תירוצים	תלמידים מסוימים לא מתנהגים כתלמידים: לא מקשיבים להנחיות, לא מביאים ספרים ומחברות, לא מבצעים משימות
1. שינוי גישה: במקום להתמקד בהתנהגות השלילית, לנסות להבין את המצוקה של התלמיד: להבין שהתלמיד לא נגד המורה אלא יתכן שבא עם בעיות מהבית, אולי מחפש את מקומו בחברה ומבקש תשומת לב וכד' 2. הכלה: לגשת לתלמיד בסוף שיעור ולציין ששמתם לב כמה הוא השתדל למרות שהיה לו קשה. לשדר לו תחושת ערך. "אני כאן בשבילך... מבינה שקשה לך... שמתי לב למאמצים שהשקעת" 3. עידוד התנהגות חיובית ונקודות חוזק: להתעלם מהתנהגויות מפרעות, ובמקום זאת לעודד התנהגויות חיוביות. לדאוג לתת "אסימונים" לתלמיד כך שהביטחון והדימוי העצמי שלו יתחזק, לתת לו הזדמנות להביע ולחזק את נקודות החוזק שבו – על ידי תרומה ומועילות, כמו התנדבות בבית הספר, עזרה למורה בתחום המחשוב או צילום, עזרה לתלמיד מתקשה פיסית וכד'. 4. שיחה אישית לביור ושיקוף: במקרה וכל הנ"ל לא עוזרים, מזמנים את התלמיד לשיחה, משקפים לו את פרטי האירוע, מבהירים רווחים והפסדים. אח"כ מנסים לשקף ולברר מהן החוזקות שיוכל להיעזר כדי להשתלב בלמידה. לבסוף, מסכמים מה יקרה אם שוב יפריע וימשוך תשומת לב יתירה (פגישה עם המנהל, הזמנת ההורים וכד').	המורה מרגיש שהוא מנוהל על ידי התלמיד ומגיב להתנהגויות המפריעות שלו. הוא מבקש: שיפסיק לדבר, שיפסיק להסתובב ושיתחיל לעסוק במשימה שניתנה לו. תוצאה: המורה מרגיש מותש מוטרד, עייף מהתקשורת הלא אפקטיבית עם התלמיד	תלמיד מסוים מעסיק אותנו יותר מידי: שואל שאלות, מפטפט, מאחר, מפריע, והכל כדי לקבל "רווח חברתי" ותשומת לב יתרה מהמורה.
1. ללא הערות אישיות/ציניות בפני הכיתה: להימנע מהערות אישיות לפני כל הכיתה, אלא אם מדובר בתלמיד הדומיננטי שהתנהגותו מובילה את כל הכיתה להפרעות וחוסר שיתוף פעולה. 2. דוגמא חיובית לתלמידים: על המורה להקפיד על שיח תקין ומכבד בכיתה והתנהגות מכבדת לתלמידיו, כדי לשמש להם דוגמא.	המורה נכנס למעגל מאבקי כוח עם התלמיד, מגיב בכעס ובפגיעות, ולעיתים נוקם	תלמיד פגוע וכועס מכיוון שהמורה כל הזמן מעיר לו. הוא מגיב בחוסר שיתוף

3. פירוק מעגל יחסי הכוח: להזמין את התלמיד לשיחה אישית, לאפשר לו לשקף את הפגיעות והכעס. לשוחח באופן פתוח, להימנע מהאשמות, להתמקד בהתנהגות המדוברת ולא בסימני גוף עליהם ניתן להתווכח. במידת הצורך המורה יתנצל ויקבעו יחד דרכי התנהלות ביניהם להמשך. 4. עירוב גורם מקצועי: במקרה קיצוני בו קשה למורה להוציא את עצמו ממעגל יחסי הכוח רצוי לפנות לעזרה של גורם מקצועי שלישי שיעזור לגשר ולהפסיק את מאבק הכוח כבר בתחילתו.	בתלמיד, מעניש ופוגע בו תוצאה: מעגל מאבק כוח שקשה לצאת ממנו.	פעולה עד כדי קיצוניות: חבלה בפעילות, פגיעה אישית במורה.
--	---	--

מקורות מידע:

דמות הבוגר והבוגרת 2030 – 13 המיומנויות / מסמך משרד החינוך 2020-2030

התמודדות עם קונפליקטים בכיתה / שרגא פישרמן (2008), מכון מופ"ת, סדרת תמה, 2008. ע"מ 120-144.

חוקים וגבולות בכיתה / ענת אשד (2007)

כל הכיתה, כל הזמן / דר' קובי גוטרמן (2008). הד החינוך, 82(7): עמ' 44-8

כשהאסימונים נגמרים / ריצ'רד לבוי (2018)

סמכות דיאלוגית / חיים עמית (2004), אתר הבית, הד החינוך, יולי-אוגוסט 2004, עמ' 34-39

[5 Biggest Discipline Mistakes Teachers Make: and What to Do Instead!](#) / Craig Seganti (2014)

ספר אינטרנטי, סרטונים ביוטיוב

[Needs focused teaching –noisy class video](#) / Rob Plevin (2013)

סדרת סרטוני יוטיוב של רוב פלווין הכוללת אסטרטגיות אפקטיביות וטיפים מועילים